

“Babeş-Bolyai” University, Cluj-Napoca

Faculty of Orthodox Theology

“Isidor Todoran” Doctoral School

The Mission of the Church accomplished
through Religious Education in Contemporary Era

Doctoral Thesis

-Summary-

Coordinator:

Pr. Prof. Univ. Dr. Valer Bel

PhD candidate:

Ioan Popa-Bota

Content	2
Abbreviations	7
Introduction	8
<i>The necessity and the actuality of the theme</i>	10
<i>The actual stage of the research</i>	11
<i>The objectives of this research</i>	12
<i>Self-presentation of this thesis</i>	15
CHAPTER 1	18
Christ as Teacher and Prophet.....	18
1.1 Jesus Christ – The Thorough Pedagogue and Teacher.....	20
1.2 The Religious Education as participation in the Teaching Ministry of Christ	27
1.2.1 The Participation of the educational factors at the Teaching Ministry of Christ.....	29
1.2.1.1 God as Educational Factor	29
1.2.1.2 The Church as Educational Factor	30
1.2.1.3 The Family as Religious Education Factor	32
1.2.1.4 The School as Religious Education Factor	34
CHAPTER 2.....	39
The Transmission of the True Faith through the Holy Scripture and the Holy Tradition, in Church	39
2.1 The Transmission of the True Faith through the Holy Scripture	40
2.1.1 Education in the light of the Old Testament	40
2.1.2 Education in the light of the New Testament.....	43
2.2 Education in the light of the Patristic Literature.....	49
2.2.1 St. Clement of Alexandria	49
2.2.2 St. Basil the Great.....	52
2.2.3 St. Gregory of Nyssa	56
2.2.4 St. John Chrysostom	58
2.2.5 St. Clement of Rome	61
CHAPTER 3.....	62
The Religious Education – integral part of the Mission of the Church in the World	62
3.1 The Mission of the Religious Education – The Major Objectives	64
3.1.1 The Perception of the reality of God.....	65
3.1.2 The Affiliation to the Ecclesial Body of Church	68
3.1.3 The Necessity of “growing” in the Religious Education.....	70

3.1.4 The Integrity of the Religious Education	73
3.2 The Finalities of the Religious Education	75
Synthesis – the objectives of teaching Religion	76
3.2.1 „God is” – the Enhancement of Knowing God.....	77
3.2.2 „The Church is” – the Enhancement of Knowing the Church.....	79
3.2.3 „I am” – the Enhancement of Self-Knowledge.....	80
3.3 The Religious Education, Way to achieve the Exigencies of the Mission of the Church	83
3.3.1 The Exigencies of the Christian Mission - synthesis	83
3.3.1.1 Proclaiming the Gospel	83
3.3.1.2 Transmitting the Real Faith.....	85
3.3.1.3 Transmitting the Holy Tradition	88
3.3.1.4 Inculturating the Gospel	90
3.3.1.5 World and its situation	94
3.3.1.6 Proclaiming Good News to the Poor.....	95
3.3.1.7 Mission as building “The Body of Christ” – the Church.....	97
3.3.1.8 Liturgy and Mission	98
3.3.1.9 The Laity Apostolate	100
3.3.1.10 Testimony through the Life’s Holiness	101
3.3.1.11 The Liturgic Dimmension of the Mission	103
CHAPTER 4.....	105
Knowing the Psychogenic Development Stages of the Pupils as Premise of Resizing the Mission of the Church through Religious Education	105
4.1 Psychological Reference Points.....	106
4.1.1 Piaget’s Stages of Cognitive Development.....	106
4.1.1.1 The Sensorimotor Stage (from birth to age 2).....	107
4.1.1.2 The Concrete Operational Stage (from age 7 to 11)	108
4.1.1.3 The Formal Operational Stage (which begins in adolescence and spans into adulthood).....	109
4.2 Piaget’s Stages of Moral Development	111

4.2.1 Heteronomous (other-directed) morality (from age 7 to 8)	111
4.2.2 Morality of Cooperation (from age 7 to 12)	112
4.2.3 Developing Moral Conscience (from age 12 to 18).....	112
4.3 Kohlberg’s Stages of Moral Development	113
4.3.1 Preconventional Morality (from age 4 to 10).....	115
4.3.2 Conventional Morality (from age 10 to 13).....	116
4.3.3 Postconventional Morality (from age 13 to 16).....	116
4.4 The Stages of the Religious Development (Oser, Gmunder, Ridez).....	117
CHAPTER 5 –	121
Reshaping the Mission of the Church through Religious Education based on age groups....	121
.....	121
5.1 „THE PARENT’S PRIESTHOOD” OR THE PERIOD OF INFANCY (FROM AGE 0 TO 3).....	121
5.2 GUIDELINES FOR MISSIONARY-EDUCATIONAL PRAXIS: PRESCHOOL AGE GROUP (3-6 YEARS OLD)	125
5.2.1 Premise.....	125
5.2.2 Elements of Religious Education in the Preschool Curriculum.....	128
5.2.3 Suggestions to integrate Religious Education Elements in the Kindergarten’s Activities	130
5.2.3.1 Development of Own Network of Christian Orthodox Kindergartens	131
5.2.3.2 Optional Religious Education Courses, according to the school’s decision (school-based curriculum).....	132
5.2.3.3 Integration of the Religious Education Elements within the Five Curriculum Areas.....	138
5.2.3.4 Development of partnerships between kindergartens, the Church and the local community.....	141
5.3 GUIDELINES FOR MISSIONARY-EDUCATIONAL PRAXIS: MIDDLESCHOOL AGE GROUP (6-10 YEARS OLD)	142
5.3.1 Premise.....	142
5.3.2 The Analyse of the Primary School Curriculum regarding the Religious Education	145
5.3.2.1 Religious Curriculum – preparatory grade.....	146

5.3.2.2 Religious Curriculum – I-IV grade	149
5.3.2.2.1 Frame learning objective 1: Knowing and loving God as fundament of human redemption and completeness.....	150
5.3.2.2.2 Frame learning objective 2: Knowing and using the adequate religious language	155
5.3.2.2.3 Frame learning objective 3: Knowing the teachings of the Holy Scripture, the religious Traditions an the History of the Church.....	166
5.3.2.2.4 Frame learning objective 4: Forming the christian virtues and the consolidation of the moral-religious attitude.....	180
5.3.2.2.5 Frame learning objective 5: Educating the acceptance, understanding and respecting attitudes regarding the ones with other confesions and beliefs	187
5.4 GUIDELINES FOR MISSIONARY-EDUCATIONAL PRAXIS: MIDDLESCHOOL AGE GROUP (10-13 YEARS OLD)	191
5.4.1 Premise.....	191
5.4.2 The Analyse of the Gymnasium School Curriculum regarding the Religious Education	193
5.4.2.1 General Competence 1: Knowing and loving God as fundament of human redemption and completeness	195
5.4.2.2 General Competence 2: The adequate using of religious language in different communication contexts.....	208
5.4.2.3 General Competence 3: manifesting the religious values and knowledge in one’s own attitudes and behaviours	211
5.4.2.4 General Competence 4: cooperating with others to solve theoretical and practical problems inside of different groups.....	219
5.4.2.5 General Competence 5: applying the doctrine into one’s own personal and communitary life	224
5.5 GUIDELINES FOR MISSIONARY-EDUCATIONAL PRAXIS: TEENAGERS AGE GROUP (13-17 YEARS OLD)	227
5.5.1 Premise.....	227
5.5.2 The Analyse of the Highschool Curriculum regarding the Religious Education ..	228

5.5.2.1 General Competence 1: Definiteness of the own faith specific related to others confessions and beliefs.....	230
5.5.2.2 General Competence 2: The adequate using of the religious language in different communication contexts.....	243
5.5.2.3 General Competence 3: integrating the religious values and knowledge in own attitudes and behaviours.....	246
5.5.2.4 General Competence 4: applying the doctrine into the own personal and communitary life.....	264
5.5.2.5 General Competence 5: corelating the religious knowledge to the knowledge achieved through other teaching disciplines.....	275
Conclusions.....	286
Selective Bibliography.....	288
I Holy Scripture Editions.....	288
II Dictionaries.....	288
III Patristic Resources.....	288
IV Specialist periodicals and books.....	289
Theological.....	289
Volumes.....	289
Studies and articles.....	291
Pedagogical and psychological.....	291
Volumes.....	291
Studies and articles.....	293
Scholar documents.....	294
V. Selective web-graphic resources.....	296

Keywords

The Mission of the Church, religious education, Romanian Curriculum, psychogenic development stages, moral development stages, general competences, specific competences.

The Research Objectives

I started to write this thesis as an impulsive reaction regarding the mass-media attack against teaching *Religion* in Romanian highschools, in 2008. The initial plan was to start an *apologetic thesis* but, during the research work I did, my plan suffered a kind of transformation. The reason of this transformation was clearly the fact that I started teaching *Religion* in a highschool, so I could *take the pulse* from inside the system, not only as an external observer.

This way, I noticed that one of the biggest problems of teaching *Religion* subsists in *the incognizance of its status in the academic plan of pre-university educational system* (some people still believe that *Religion* is an optional discipline). Also, many people do not know the aim, the objectives and the competences proposed by this discipline.

As a synthesis, my intention was to show what the mission of religious education is, and what are its major objectives.

1. To define the mission of religious education and to identify its major objectives

This first objective wants to be an elegant alternative answer to the undeserved “slap” that the Church (regardless of confession) has received by being accused of *religious indoctrination*.

The mission of religious education is *to introduce*, to allow pupils to meet God. This first step is essential because the pupils can accept or not the idea of a personal God. But we have to bring transcendental cognition into the pupils’ acquaintance range. They have to know (at least in theory) some elementary notions about God and about His relationship with the entire creation. Even if later the pupils choose *not to believe*, at least they will have made this decision consciously, with an informed consent.

Another aspect regarding the mission of religious education consists in the following: *to propose a set of values and moral attitudes* as an alternative to the current values proposed

by the postmodern era. I insist on the following term: *to propose*, because in this case we are talking about a free election of our pupils, as well. I propose a rhetoric question to the ones that are fighting against teaching *Religion* in our schools: do you think that the following terms from the *Religion* curriculum are injuring pupils' personality? The terms are: *developing respect, manifesting respect, the assumption of own religious identity, responsibility, understanding, thoroughness, thoroughness of knowledge, assumption of ethnics, religious and cultural tolerance*. These are the values and the attitudes that are proposed by teaching *Religion* in our schools.

I made a synthesis of the major objectives of religious education, which I grouped in four elements, elements that can be also named as *missionary imperatives*:

- *Transmitting the sentiment of God's reality: „God is” - The Enhancement of Knowing God*
- *Being aware that we belong to an Ecclesial Body („The Church is...”)*
- *Understanding the necessity of a permanent intellectual and spiritual progress, by self-knowledge („I am...”)*
- *Highlighting the idea that faith means “integrity” (faith does not represent an isolated compartment; it engages the entire person and the entire life)*

2. To indicate religious education as the field of putting in practice the premises of the Christian mission.

The second objective of this thesis is to show the overlapping of the religious education plan and the mission of the Church, by complementarity. The premises of the mission of the Church are naturally settled into the field of action of religious education, starting from the actualization of proclaiming the Gospel, culminating with the application in practice of the teachings revealed into participation at the liturgical life of the Church.

3. To put a theological foundation of the educative act based on the Old and the New Testament biblical arguments and also based on the patristic literature

The third objective of this thesis is to show that the intrinsic educative act has a divine origin. Not only the writings of the Old and the New Testament but also the patristic literature are aiming at an educative goal: the human evolution from *the image* of God to God's

likeness. This evolution is based on knowing the divine law and the assumption of this law into our lives, but into a synergical work, under the favour of the Holy Spirit.

4. To prove the congruence between modern pedagogy and Christian religion

Assuming that the Christian religion does not represent an insularism, a “closed in itself” religion, a “retrogradation in the Middle Ages” but a permanent actualization of the bi-millenary Tradition of the Church and a continuous opening into world, I consider that *Religion* can and must be taught respecting *the principles of modern pedagogy*, using *modern, activating didactic methods* as well as *last generation educative resources*.

If we are analysing the principles of modern pedagogy we will find a lot of strong veins with the principles of the Christian teachings, which are still universally available and eternally up-to-date. The main principles of the modern pedagogy can be found into a simplified form and, of course, without the actual naming in the roots of divine revelation, in the scripturistic and patristic literature.

5. To indicate some guidelines for missionary-educational praxis by age groups

The fifth objective of this thesis is to bring some suggestions regarding the accomodation of the didactic-missionary enterprise to the real level of assimilation that is characterizing different stages of psychogenetic development. I deduced those suggestions by a critical analyse of the religious curriculum from Romanian schools, starting with the preschool education, continuing with the primary and gymnasium level and culminated with the highschool level.

6. To present the actual misionary strategies at a national, parish and personal level, strategies that are reflecting the role and the sense of religious education in Romanian schools.

The last objective I proposed is to highlight the actions that are coordinated and implemented by the Church at national level regarding the social involvement of the Church. Starting with the activities that are stipulated in the collaboration protocol between schools and parishes, continuing with the missionary-philantropic actions organized by pupils from the catechization groups in parishes, with the cultural programs that are aiming to conserve

and to perpetuate the ancestral Christian traditions but also with the national campaign of preventing pupils to abandon school, the Church represents an active social factor, permanently connected to our Romanian society's real and actual needs.

To achieve the proposed objectives, I structured the thesis in this manner:

Chapter 1 - Christ as Teacher and Prophet

The first chapter represents the dogmatic foundation of the teaching activity of the Church realized through religious education. This kind of education has the vocation to present Christ to pupils as the Redeemer; it actually represents our participation in the teaching ministry of Christ.

The Church participates to the triple ministry of Christ by *receiving the teaching, the sacrifice and the rule* of Christ and then again, the Church *is teaching, is devoting itself and it rules* the world towards the Kingdom of God.

Christ the Redeemer represents the fundamental norm, the existential paradigm from whose actions the real Christians should get inspired, Christ representing the supreme teaching and formative model. He adapted His speech by the nature of His audience, being a generator of principles that are eternally available for the Christian religious education. Christ is identifying Himself in His teaching, so any Christian pedagogue should also identify with his doctrine.

Chapter 2 - The Transmission of the True Faith through the Holy Scripture and the Holy Tradition, in Church

The Old Testament writings could be considered a guidance to transmit the real faith; by reading the Old Testament books we will see that the aim of education is to achieve the wisdom, the capacity to understand God's will and to accord our life to His will.

The New Testament writings are rounding The Old Testament writings from the pedagogical point of view because Christ brings *the supreme law of love* instead the rigid authority of the Mosaic Law.

We can see some educational coordinates both from the public activity of Christ and from the epistolar writings of the apostles destined to the Christian communities they had created.

The patristic literature brings us into focus a kind of education that addresses the human being in his integrality: body and soul. They focus on the education of the five senses and by educating the free will. As the educational ideal, the Fathers of the Church are showing the acquire of the virtue, by our personal, systematic effort in collaboration with the Holy Spirit.

Chapter 3 - The Religious Education – integral part of the Mission of the Church in the World

This chapter presents the correspondences between religious education and the premises of the mission of the Church in world. We can make a synthesis of those correspondences as it follows: religious education represents an anchorage of *proclaiming the Gospel* in actuality; we can find *the transmission of the true faith* by teaching the Creed both as a fundamental and as a freestanding lesson; *the transmission of the Holy Tradition* comes to complete the religious knowledges from gymnasium and highschool; *inculturating the Gospel* has its correspondence in some lessons from highschool, where the Gospel is presented as a major force of generating culture; *the world and its situation* are treated in the *Religion* class both from the human social relationship and the human relationship with the entire Creation (Christian ecology lessons). *Proclaiming Good News to the Poor* together with *the integrality of the Christianity* reveal us the aim of education: to bring freedom to the human being; the next premise, *Mission as building “The Body of Christ” – The Church* is accomplished by the permanent guidance and advice that teaching *Religion* brings: to achieve the Sacrament of Holy Communion; the team work of the Religion teacher with the priest brings to the achievement of the next premise, *Liturgy and Mission; mission and parish community* has an important supporting point into religious education by making the pupils to be aware that they are part of a parish community and that they have to be actively involved in its actions, in the life of the Church. *The Laity Apostolate* and *Testimony through the Life’s Holiness* should be a mirror of the *Religion* teacher’s activity; the perfection of the religious education activity can be felt, experienced in *the liturgical dimension of the mission*.

Chapter 4 –To Know the Psychogenic Development Stages of the Pupils as Premise of Resizing the Mission of the Church through Religious Education

This chapter presents the main characteristics of psychogenic development stages of the pupils. On this line, I analyzed the research of some prestigious psychologists (Jean Piaget,

Lawrence Kohlberg, Fritz Oser, Paul Gmünder, Louis Ridez), both *psychogenic cognitive stages* and *psychogenic moral stages* perspective.

This presentation of the development stages represents a necessity because it is a norm for the next chapter, where each educational objective and each educational competence will be filtered by its capacity to be apprehended and assumed by the pupils by the intellectual and moral point of view.

Chapter 5 –To Reshape The Mission of The Church through Religious Education based on age groups

The last chapter of this thesis represents a detailed and critical analysis (“anatomisation”) of the Romanian *Orthodox Religion* curriculum, starting with the preschool level and ending with the highschool level. During this analyse I tried to see if the contents (the lessons) are correlated with the maximum capacity of understanding that pupils are having in different age groups. As method of work I chose to analyze *the general and specific objectives* (in the primary school) and *the general and specific competences* (in gymnasium an highschool), starting with the preparatory group (Grade) and ending with the 12th Grade.

Critical appreciations are not missing, either.

Some of the competences are not clearly formulated; some expressions have no coherence and they are very ambiguous. In those situations, I proposed an alternative version to formulate the competence. I also tried to make some methodical suggestions at each lesson, so the *Religion* teachers could adapt their instructive and educative enterprise.

Selective Bibliography

I I Holly Scripture Editions

1. Biblia sau Sfânta Scriptură, Ed. IBMBOR, București, 1988.
2. Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Ed. IBMBOR, București, 2001.

II Dictionaries

1. Aliza ARDELEANU, Sabina DORNEANU, Nicolae BALTĂ (trad.), *Larousse - Marele dicționar al psihologiei*, Editura Trei, București, 2006 (traducere a *Larousse-Grand Dictionnaire de la Psychologie*, Larousse, Paris, 1999).
2. Ana BOGDAN-TUCICOV et alii, *Dicționar de psihologie socială*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1981.
3. Vasile BREBAN, *Dicționar general al limbii române*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1987.
4. Ene BRANIȘTE, Ecaterina BRANIȘTE, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Ed. Diecezană, Caransebeș, 2001.
5. Ion COTEANU et alii, *Dicționar explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1998.
6. Gheorghe GUȚU, *Dicționar Latin Român*, Ed. Științifică, București, 1993, p. 113.
7. Paul POPESCU-NEVEANU, *Dicționar de psihologie*, Ed. Albatros, București, 1978.

III Patristic Resources

1. Clement Alexandrinul, “Pedagogul” în *PSB*, vol. 4, trad. de D. FECIORU, Ed. IBMBOR, București, 1982, pp. 163-360.
2. Origen, „Scrieri alese”, în *PSB*, vol. 7, trad. de T. BODOGAE, Ed. IBMBOR, București, 1982, p.32.
3. Clement Romanul, “Epistola către Corinteni (I), în *PSB*, vol. 1, trad. de D. FECIORU, Ed. IBMBOR, București, 1979, pp. 37-79.

4. Sf. Grigorie de Nazians,,Cuvântarea întâi despre Dumnezeu, III”, în *Cuvântări teologice*, trad. din lb. gr. de Gh. TILEA și N. BARBU, Ed. Herald, București, 2008.
5. Sf. Grigorie de Nyssa, „Scrieri” în *PSB*, vol. 29, trad. D. STĂNILOAE și I. BUGA, Ed. IBMBOR, București, 1982.
6. Sf. Grigorie Sinaitul, în Jean–Paul MIGNE, *PG150 (Patrologiae cursus completus: seu bibliotheca universalis ...)*, Volumul 150, Paris, 1865).
7. Sf. Vasile cel Mare, “Omilii la Hexaameron”, în *PSB*, vol. 17, trad. D. FECIORU, Ed. IBMBOR, București, 1986.

IV Specialist periodicals and books

Theological

Volumes

1. Valeriu ANANIA, *Din spumele mării, Poezia religioasă română modernă mari poeți de inspirație creștină*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.
2. Antim (Anton) ANGHELESCU, *Psihologia religioasă a copilului și a adolescentului cu aplicațiune la învățământul religios*, Brăila, 1939.
3. Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI, *Istoria culturii si civilizației creștine*, Ed. Oscar Print, București, 2001.
4. Vasile BĂNCILĂ, *Duhul sărbătorii*, Ed. Anastasia, București, 1997.
5. Valer BEL, *Dogmă și propovăduire*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
6. Valer BEL, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană - 2 Exigențe*, Ed. Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.
7. Ioan BRIA, *Credința pe care o mărturisim*, Ed. IBMBOR, București, 1987.
8. Ene BRANIȘTE, *Liturgica generală*, Ed. IBMBOR, București, 1993.
9. Dumitru CĂLUGĂR, *Catehetica*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984.
10. Ioan G. COMAN, *Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1988.

11. Mircea ELIADE, *Jurnal portughez și alte scrieri, vol. I*, Ed. Humanitas, București, ¹2006.
12. Gheorghe HOLBEA, Dorin OPRÎȘ, Monica OPRÎȘ, George JAMBORE, *Apostolat Educațional. Ora de Religie – cunoaștere și devenire spirituală*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010.
13. Ștefan ILOAIE, *Responsabilitatea morală personală și comunitară*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2008.
14. Nicolae IORGA, *Generalități cu privire la studiile istorice*, Ed. Polirom, Iași, ⁴1999.
15. Maica MAGDALENA, *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000.
16. Radu PREDA, *Jurnal cu Petre Țuțea*, Ed. Humanitas, București, 1992.
17. Dumitru STĂNILOAE, *Ascetica și mistica Ortodoxă*, Ed. Deisis, Alba Iulia, 1993.
18. Dumitru STĂNILOAE, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*, Ed. Anastasia, București, 1993.
19. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. I*, Ed. IBMBOR, București, ⁴2010.
20. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol. II*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, ⁴2010.
21. Dumitru STĂNILOAE, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993.
22. Nicolae STEINHARDT, *Jurnalul fericirii*, Ed. Mănăstirii Rohia, Rohia, 2005.
23. Hierotheos VLACHOS, *Psihoterapia ortodoxă – continuare și dezbateri*, trad. I. DIACONESCU, N. IONESCU, Ed. Sophia, București, 2001.
24. Patriciu VLAICU, *Locul și rolul recunoscut al Bisericilor în țările Uniunii Europene*, Ed. Arhidiecezană, Cluj-Napoca, 1998.
25. Ioan ZĂGREAN, *Morala creștină – manual pentru seminariile teologice*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, ⁵2006.

Studies and articles

1. †DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, “Nu vrem liceu fără Dumnezeu”, în *Ziarul Lumina*, 13.02.2008, articol online pe <http://ziarulumina.ro/actualitate-religioasa/nu-vrem-liceu-fara-dumnezeu>, 27.08.2010.
2. † Casian CRĂCIUN, “Educația creștină”, în *Biserica în misiune – Patriarhia Română la ceas aniversar*, Ed. IBMBOR, București, 2005.
3. Mihai EMINESCU, „Și iarăși bat la poartă...”, în *Timpul*, an VI, nr. 82, 12 aprilie 1881, p. 1.
4. Gheorghe HOLBEA et alii, *Curs de formare pentru formatori – proiectul “Alege școala!”*, Iași, 2011.
5. s.n., “Să desenăm îngerăși” în *Chemarea Credinței*, Nr. 14, iulie-august 2011, Ed. Basilica, București, pp. 4-5.
6. Rodica ZAFIU, “Ethos, Pathos și Logos în textul predicii”, în *Perspective asupra textului și discursului religios*, Ioan Milică, Emanuel Gafton, Sorin Guia, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013, pp. 219-230.
7. Hristos ARABATZIS, Panagiotis Ar. YFANTIS, "Soteriologia aplicată în Panegiricele patristice. Cazul Sf. Ioan Gură de Aur", *Revista Teologică*, nr.4/2007, pp. 106-115.

Pedagogical and psychological

Volumes

1. Filofteia Nuți AVRAMESCU, *Basmul în Grădinițele Waldorf*, Ed. Ascendent, București, 2009.
2. Maurice DEBESSE, *Etapetele educației*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
3. Benjamin BEIT-HALLAHMI, Michael ARGYLE, *The psychology of religious behaviour, belief and experience*, Routledge Taylor and Francis Group, Londra, 1997.
4. Roger BROWN, Richard HERRNSTEIN, *Psychology*, Little, Brown and Company, Boston, 1975.

5. Andrei COSMOVICI, Luminița IACOB, *Psihologie școlară*, Ed. Polirom, Iași, 1998.
6. Constantin CUCOȘ, *Educația religioasă*, Ed. Polirom, Iași, 1999.
7. Constantin CUCOȘ, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Ed. Polirom, Iași, 2009.
8. Constantin CUCOȘ, *Pedagogie și axiologie*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1995.
9. Constantin CUCOS, *Pedagogie*, Ed. Polirom, Iași, 1996.
10. Maurice DEBESSE, *Etapele educației*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
11. Ronald GOLDMAN, *Readiness for Religion: A Basis for Developmental Religious Education*, Taylor & Francis, 1968, pp. 105-109.
12. Eugenia ENĂCHESCU, *Învățarea continuă. Aplicații la educație și învățământ*, Ed. Universitară, București, 2011.
13. Sophie KOULOMZIN, *Biserica și copiii noștri*, trad. Doina Rogoti, Ed. Sophia, București, 2010.
14. Elena MACAVEI, *Pedagogie-teoria educației*, Ed. Aramis, București, 2001.
15. Ioan MILICĂ, Emanuel GAFTON, Sorin GUIA, *Perspective asupra textului și discursului religios*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013.
16. Fritz OSER, Paul GMÜNDER, Louis RIDEZ, *L'homme, son développement religieux*, Cerf, Paris, 1991.
17. Ioan NICOLA, Domnica FĂRCAȘ, *Pedagogie generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996.
18. Dorin OPRÎȘ, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2010.
19. Dorin OPRÎȘ, *Ipostaze ale utilizării textului biblic în educația religioasă. Teorie, aplicații, cercetare*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2010
20. Paul OSTERRIETH, *Introducere în psihologia copilului*, trad. Constantin Urmă, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976.
21. Paul OSTERRIETH, Jean CHÂTEAU, Maurice DEBESSE, Hélène GRATIOT ALPHANDERY, René ZAZZO, *Traité de psychologie de l'enfant 1, Histoire et généralités*, Ed. Presses Unversitaires de France, Paris, 1970.

22. Jean PIAGET, Bärbel INHELDER, *The Origin of the Idea of Chance in Children*, Ed. R.S. Means Company, Kingston, 1976.
23. Jean PIAGET, *The grasp of consciousness: action and concept in the young child* (Trad. S. Wedgwood), Ed. Harvard University Press, Cambridge, 1976.
24. Jean PIAGET, *The Moral Judgment of the Child*, Ed. Free Press, New York, 1965.
25. Jean PIAGET, *To Understand Is To Invent – The Future Of The Education*, Ed. Grossman Publishers (Viking Press), New York, 1973.
26. Grațiela SION, *Psihologia vârștelor*, Ed. Fundației România de mâine, București, 2007.
27. Ion Gh. STANCIU, *O istorie a pedagogiei universale și românești până la 1900*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977.
28. Ursula ȘCHIOPU, Viorica PISCOI, *Psihologia generală și a copilului. Manual pentru clasele IX - X licee pedagogice*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1989.
29. Elena VINULESCU, Diana FLOREA, *Caietul cu îngerași*, Ed. Emia, Deva, 2003.
30. Mielu ZLATE, *Psihologia mecanismelor cognitive*, Ed. Polirom, Iași, 1999.

Studies and articles

1. Daniela BORCOSI, Ana KRAUS, „Proiect de parteneriat educațional «Micul creștin»”, în Silvia BREBEN, *învățământul preșcolar în mileniul III*, Ed. Reprograph, Craiova, 2008, pp. 37-39.
2. Mihaela ROCO, “Cercetări preliminare privind fazele judecării religioase” în *Revista de Psihologie* t44, nr. 1-2, ianuarie-iunie, București, 1998, pp. 65-85.
3. Stanley D. IVIE, “Ausubel's Learning Theory: An Approach To Teaching Higher Order Thinking Skills (educational psychologist David Paul Ausubel)” în *High School Journal*, 82.1 (Oct. 1998), University of North Carolina Press, 1998, pp. 35-42.

Scholar Documents

1. *Curriculum pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani)*, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2008.
2. Curriculum pentru educație timpurie a copiilor cu vârsta cuprinsă între naștere și 6/7 ani, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2008.
3. *Programa școlară pentru clasa a III-a, Limba și literatura Română*, aprobată prin Ordinul ministrului cu Nr. 5198/01.11.2004, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2004.
4. *Programa școlară, Limba și Literatura Română, clasa a XI-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 3252/13.02.2006, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2006.
5. *Programa școlară, Limba Latină, clasele a XI-a - a XII-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 5086/15.12.1999 și modificate prin Ordin al ministrului Educației și Cercetării nr. 3915/31.05.2001, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2001.
6. *Programa școlară pentru clasa a IX-a – Istorie*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 3458/09.03.2004, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2008.
7. *Programa școlară pentru clasa a X-a – Istorie*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 4598/31.08.2004, Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, București, 2004.
8. *Programa școlară pentru clasa a XI-a – Istorie*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 5099/09.09.2009, Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, București, 2009.
9. *Programa școlară, Sociologie, clasa a XI-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 3252/13.02.2006, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2006.
10. *Programa școlară, Psihologie, clasa a X-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 4598/31.08.2004, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2004.
11. *Programa școlară, Geografie, clasa a IX-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 3458/09.03.2004, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2004.

12. *Programa școlară, Geografie, clasa a X-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 4598/31.08.2004, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2004.
13. *Programa școlară, Geografie, clasa a XI-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 3252/13.02.2006, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2006.
14. *Programa școlară, Biologie, clasa a XII-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 5959/22.12.2006, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2006.
15. *Programa școlară – Religie Cultul Ortodox, clasa pregătitoare*, aprobată prin Ordinul ministrului Nr. 3656/29.03.2012, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, București, 2012.
16. *Programa școlară Religie – Cultul Ortodox – clasele I- a IV-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 5229/01.09.2008, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2008.
17. *Programa școlară – Religie Cultul Ortodox, clasele a V-a–a VIII-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 5097/09.09.2009, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2009.
18. *Programa școlară – Religie Cultul Ortodox, clasele a IX-a-a XII-a*, aprobată prin Ordinul ministrului nr. 5230/01.09.2008, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, București, 2008.
19. *Ghid de bune practice pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani*, Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar, București, 2008.
20. Camelia MUHA, Elena MOCANU, Maria ORZETIC, *Religie – cultul ortodox. Caiet pentru elevi, clasa a II-a*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2008
21. Camelia MUHA, Elena MOCANU, *Religie – cultul ortodox. Caiet pentru elevi, clasa a VII-a*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2011.
22. Corneliu MUHA, *Religie Clasa a IX-a – Auxiliar didactic pentru elevi*, Editura Sfântul Mina, Iași, 2009.
23. Corneliu MUHA, *Auxiliar didactic pentru elevi, clasa a XI-a*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2010.

24. Corneliu MUHA, *Religie: clasa a XII-a – auxiliar didactic pentru elevi*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2009.

V. Web-grafic selective resources

1. Emilia ALBU, *Psihologia vârstelor* (curs pentru uzul studenților), Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș, 2007, p. 59,
http://www.upm.ro/facultati_departamente/depPregatirePersonal/docs/carti/psihologia_varstelor_albu.pdf, 05.02.2014.
2. Alexandra BĂDIȚĂ, „Cunoașterea de sine: necesitate psihologică și spirituală”, în *Lumina*, 21 sept. 2010, ediție online, <http://ziarullumina.ro/societatea-perspectiva-crestina/cunoasterea-de-sine-necesitate-psihologica-si-spirituala>, 18.07.2014.
3. Emanuel BANU, *Mântuire și comuniune*,
<http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/mantuire-comuniune-68946.html>, 12.05.2014.
4. Lavinia BETEA, *Curs de Psihologie școlară*, format electronic,
<http://www.scribd.com/doc/45488450/Psihologie-Scolara>, 05.02.2012.
5. Éva BÓCSA, *Psihopedagogia adolescenților, tinerilor și adulților*, curs online,
<http://ro.scribd.com/doc/24278330/Psihopedagogia-adolescentilor>, 16.06.2014.
6. Ovidiu BOSTAN, “Dragostea față de Dumnezeu și manifestarea ei” în *Apostolat în Țara Făgărașului*, nr. 52, 30 mai 2011, ediție online pe
<http://apostolatintarafagarasului.blogspot.ro/2011/05/dragostea-fata-de-dumnezeu-si.html>, 26.02.2014.
7. Raluca BRODNER, “Fără Religie, școala ar transmite doar valori relative”, în *Ziarul Lumina*, 27.05.2010, <http://ziarullumina.ro/ora-de-religie/fara-religie-scoala-ar-transmite-doar-valori-relative>, 15.05.2014.
8. Ionuț BURSUC, *Pastorația tinerilor ca misiune a Bisericii*,
<http://www.doxologia.ro/actualitate/alte-articole/pastoratia-tinerilor-ca-misiune-bisericii?page=0,0>, 29.12.2011.

9. Alina COMAN, *Modelul stadial al dezvoltării morale*, curs online, <http://www.scribub.com/sociologie/MODELUL-STADIAL-AL-DEZVOLTARII1737511.php>, 11.08.2014.
10. Kendra CHERRY, “Kohlberg’s Theory of Moral Development”, *About.com Psychology*, <http://psychology.about.com/od/developmentalpsychology/a/kohlberg.htm>, 11.03.2013.
11. Constantin CUCOȘ, *Avem evoluționismul – ce facem cu el?*, <http://www.constantincucos.ro/2009/03/avem-evolutionismul-ce-facem-cu-el>, 05.03.2014.
12. Dana GAVRELIUC, *Psihologia educației*, curs online, <http://danagavreliuc.files.wordpress.com/2011/10/curs-4-repere-ale-dezvoltarii.ppt>, 11.08.2014.
13. Gheorghe DUMITRIU, *Dezvoltarea psihică umană*, document online pe platforma https://www.academia.edu/5440093/DUMITRIU_GHEORGHE_Dezvoltarea_psihica_umana, 06.02.2014.
14. Florin FLOREA, *Simbolul și icoana*, http://orthologia.com/Romanian/Articole/SI/p2_chap5.html, 26.05.2014.
15. Bogdan MATECIUC, *Grupări religioase iudaice în vremea Domnului Iisus Hristos*, <http://www.odaiadesus.ro/iudaism.html>, 10.01.2012.
16. Silvestru MORARU, “Pe teme de psihologie – procesele afective”, în *Observatorul*, 28.06.2006, online pe http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=3640, 10.01.2013.
17. Michael P. NICHOLS, *Ascultă-mă ca să te ascult*, <http://apostolatintarafagarasului.blogspot.com/search/label/Educatie%20crestina>, 06.11.2011.
18. Rodica Mariana NICULESCU, Daciana Angelica LUPU, *Pedagogia preșcolară și a școlarității mici – curs în format electronic*, 2007, p. 19, preluat de pe <http://www.bp-soroca.md/pdf/pedagogia%20prescolara1.pdf>, 12.04.2013.
19. Adrian OPRE, *Introducere în Psihologie – curs*, format electronic preluat de pe <http://facultate.regielive.ro/download-16907.html>, 12.01.2012

20. Osho, "The Last Testament", vol. 2, #10, trad. Marius LAZĂR, <http://oshojoy.ro/osho-despre-mama-pamant/>, 23.07.2014.
21. Doina Lucia RACOLȚA, „Lectura explicativă - metodă specifică în familiarizarea elevilor cu tehnici ale muncii cu cartea”, format electronic preluat de pe <http://forum.portal.edu.ro/index.php?act=Attach&type=post&id=2163037>, 10.02.2014.
22. Flavia RUSU, *Educația fizică și sportul – fenomen cultural în societatea globală* (Suport de curs), Cluj-Napoca, 2009, p. 18. <http://sport.ubbcluj.ro/.../Curs%20master%20ID%202009.doc>, 12.01.2013.
23. Elisabeta STĂNCIULESCU, “Despre “Spune cu cuvintele tale” și analfabetismul funcțional”, <http://elisabetastanciulescu.ro/2010/02/stim-intr-adevar-sa-citim-despre-analfabetismul-functional/>, 10.02.2014.
24. Keiron WALSH, „Piaget’s Theory of Moral Development”, *A Level Psychology*, <http://alevelpsychology.co.uk/a2-psychology-aqa-a/unit-3/cognition-development/development-of-moral-understanding/piaget-s-theory-of-moral-development.html>, 11.01.2013.
25. Rodica ZAFIU, “Arhaism și inovație în limbajul religios” în *Diversitate stilistică în româna actuală*, <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/Zafiu/28.htm>, 05.01.2014.
26. Smaranda ENACHE et alii, „Norme și practici în educația religioasă din școlile publice”, http://www.proeuropa.ro/norme_si_practici2.html#manualele, 20.02.2014.
27. s.n., „Nu religiei în școli” pe blogul *Prin filtrul rațiunii*, <http://lazypawn.com/wordpress/nu-religiei-in-scoli/>, 10.01.2013.
28. s.n., Protocol Școală-Biserică, <http://www.episcopiammsm.ro/images/anul2013/1nov/RELIGIE/PROTOCOL%20SCOALA%20BISERICA.pdf>, 11.02.2014.
29. s.n., “Religia în grădiniță – opțional impus?”, pe forumul *Despre copii*, http://forum.desprecopii.com/forum/topic.asp?TOPIC_ID=142978&nm=Religia-in-gradinita-optional-impus, 10.01.2013.

30. s.n., “Hristos în inimile copiilor” în *Familia Ortodoxă*, nr. 13, august 2012, <http://www.familiaortodoxa.ro/2012/08/03/hristos-in-inimile-copiilor/>, 11.01.2013.
31. s.n., *Înger, îngerașul meu*, <http://www.rugaciuniortodoxe.go.ro/>, 12.01.2013.
32. s.n., *Doamne, noaptea a trecut*, <http://www.mamicamea.ro/rugaciuni-copii/rugaciunea-copilului-de-dimineata.html#ixzz2HI7eS4HA>, 12.01.2013.
33. s.n., *Doamne, ziua s-a sfârșit*, <http://www.activitaticopii.ro/forum/viewtopic.php?f=42&t=3733&start=30#p18797>, 12.01.2013.
34. s.n., *Rugăciunea copiilor*: http://www.crestinortodox.ro/comunitate/group_discussion_view.php?group_id=500&grouptopic_id=4171, 12.01.2013.
35. s.n., *Evoluția copilului de 6-10 ani – Dominantele în profilul dezvoltării psihice a școlarului mic*, <http://www.scribub.com/gradinita/copii/EVOLUTIA-COPILULUI-DE-ANI34258.php>, 12.04.2013.
36. s.n., *Stadiile dezvoltării intelectuale*, <http://www.scribub.com/sociologie/psihologie/STADIILE-DEZVOLTARII-INTELECTU2213202410.php>, 01.08.2014.
37. s.n., Inspectoratul Școlar Județean Cluj, *Tabel nominal cu unitățile de învățământ particulare din județul Cluj anul școlar 2011/2012*, actualizat la 21.09.2011, <http://www.isjcl.ro/>, 10.01.2013.
38. s.n., *Stop îndoctrinării*, <http://www.asur.ro/campanii/stop-indoctrinarii>, 20.02.2014.
39. s.n., *Tipuri de comportament*, online pe <http://autoeducare.ro/tipuri-de-comportament>, 27.02.2014.
40. s.n., *Tinerii și responsabilitatea*, www.resursecrestine.ro/download/14083, 23.06.2014.
41. s.n., *Proiectul „Tinerii împotriva violenței”*, inițiat de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, <http://www.tineriimpotrivaviolentei.edumanager.ro/materiale-informative-proiect.html>, 02.07.2014.

42. s.n., *V de la Violență*, în campania națională a Romtelecom „Cuvintele dor, nu-i așa?”, <http://cuvinteledor.ro/violenta/>, 02.07.2014.
43. s.n., *Who is DIGNITAS*, <http://www.dignitas.ch/>, 02.07.2014.
44. s.n., *Eutanasia*, <http://all-about-life.ucoz.ro/index/eutanasia/0-28>, 02.07.2014.
45. s.n. *Codul de deontologie medicală al Colegiului Medicilor din România*, <http://www.instparhon.ro/pdf/legislatie/26.pdf>, 02.07.2014.
46. s.n., “Nicolae Iorga”, *Enciclopedia României*, http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Nicolae_Iorga, 11.07.2014.
47. s.n., “Nichifor Crainic”, *Wikipedia*, http://ro.wikipedia.org/wiki/Nichifor_Crainic, 11.07.2014.
48. s.n., *Gândirea*, anul XIX, Nr. 4, aprilie 1940, http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/gandirea/1940/BCUCLUJ_FP_279479_1940_019_004.pdf, 11.07.2014.
49. s.n., “Petre Țuțea”, *Wikipedia*, http://ro.wikipedia.org/wiki/Petre_%C8%9Au%C8%9Bea, 11.07.2014.
50. s.n., “Osho”, *Wikipedia*, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Osho>, 23.07.2014.
51. Teodora ANDRIȘAN, „Rugă”, <http://www.comunitatefoto.ro/fotografii/Portrete/ruga26388/>), 26.07.2014.